

TİASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 4, Sayı: 12, Eylül 2017, s. 321-333

Nilgün EVİRİMLİ¹

MİNARE VE MİNBERLERE BAYRAK ASMA GELENEĞİ'NİN VAKIF VE VAKFİYELER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Özet

Tarih boyunca yeryüzünde yaşamış topluluklar bir takım ortak inanç, düşünce ve duyguları ifade etmek ve her bireyde aynı çağrışımları uyandıracak sembol niteliğinde özel tasarım ve işaretleri kullanmışlardır .Değişerek gelişen ve kalıplaşan, toplumların kendine özgü uzun mücadele ve uğraşlarından süzülerek gelen bu değerleri temsil eden simgeler ise genellikle devletlerin bayraklarında yer alır. Geçmişten günümüze var olan Türk Devletlerinde de bayrak, dâima devletin varlığını simgeleyen kutsal nesnelere biri olmuştur. Günümüzde Balkan ülkelerinde görülen minare ve minberlere bayrak asılması geleneğinin vakfiyelerdeki ipuçları ile bayrak ve sancak kavramlarının vakfiyelerde ne şekilde yer aldığı ve günümüze olan yansımaları irdelenmeye çalışılmıştır. Özellikle Balkanlar ve Rumeli coğrafyasında kurulmuş bazı vakıflarda minare ve minberlere asılan bayraklar için vâkıflarca tahsisatlar yapıldığı, camilere bayrak asılmasının kültürümüzde var olan bir gelenek olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Bayrak, bayraktar, vakıf, minare, minber, câmi

EVALUATION OF THE MINARETS AND PULPITS FLAG HANGING TRADITION FOR THE FOUNDATION AND THE VAQFIYYAS

Abstract

Throughout history, communities that lived on earth have used special design and signs to symbolize a common set of beliefs, thoughts and feelings, and to wake up the same connotations in each individual. The symbols that represent these values that change and evolve and become stereotyped, filtered from the long struggles and struggles of the societies, are usually found on the flags

¹Dr., Vakıflar Genel. Müdürlüğü Vakıf Uzmanı., ncevrimli@gmail.com

In today's Balkan countries, minarets and pulpits flags have been tried to investigate the hints of the tradition of flag hanging, the concepts of flags and banners in the foundations and the reflections of the day-to-day. Especially in some foundations established in the Balkans and Rumeli geographical areas, minarets and pulpits have been allocated to the minarets and vocabulary allocations have been made, it has been understood that hanging the mosque flag is a tradition that exists in our culture.

Key words: flag, flag man, foundation, minaret, pulpit, mosque

GİRİŞ

Bayrak, İslamiyet'ten önce ve sonra kurulmuş Türk devletleri için oldukça önemli bir hâkimiyet sembolü olmuş ve değişik renk ve şekillerde ortaya çıkmıştır.

Bayrağın tarihi geçmişi hakkında uzun uzadıya açıklamalar yapmamakla birlikte, Türk Bayrağında var olan ay ve yıldız motiflerinin kökeni, rengi hakkında bazı bilgiler vermenin yerinde olacağı düşünülmüştür.

Günümüzde Türk Bayrağında kullanılan ay ve yıldız motifinin Sümer, Elam, Hitit, Mısır, Sasani gibi birçok farklı uygarlığın yanında Türkler tarafından da erken tarihlerden beri kullanıldığı bilinmektedir² İslamiyeti kabul eden Tolunoğulları Gazneliler, Karahanlılar, Memlûkler, Timur, Akkoyunlar, Karakoyunlar ve Selçuklular da çeşitli renk ve şekillerde bayraklar kullanmaya devam etmişlerdir.³ Bayraklarda kırmızı renk kullanılması ise ilk kez Oğuz Türkleri ve Selçuklularda görülür.⁴

Ögel, Kırgızlarda kullanılan al bayrağın Osmanlı'ya intikal ettiğinden söz eder ve bayrağın simgesel anlamı ile ilgili olarak, "*Bayrak koruyucu bir ruhtur. O, bir zafer tanrısıdır. Bayrak kutlu ve mübarek bir kişi gibidir; kızar, sevinir, kırılır, düşerse onu tutanlar da yok olur. Kökü, dibi yerde; başı ise göklerde olan bir varlıktır. Göklerde enginleşir, yayılır, yücelir, milletlerin soyunun ve kökünün sembolüdür*" der.⁵

Osmanlı Devleti'nin farklı dönemlerinde çeşitli renk ve ebatlarda kullanılan bayraklarda ay, hilal, yıldız, güneş, kelime-i şahadet, fetih ayetleri ve tuğra motifleri kullanılmıştır. Güneş hükümdarın, yıldız milletin, hilal ise bağımsızlığın simgesi sayılmıştır.⁶ Bazı kaynaklarda ay yıldızlı, al renkli Türk bayrağının ortaya çıkışı Birinci Kosova Meydan Muharebesi'ne (1389) dayandırılır.⁷

² Soysal, Mahmut Enes; "Tarihsel Süreçte Bayrak ve Sancaklarımız, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.42, Erzurum 2010, s.223.

³ Köprülü, Fuat. "Bayrak Maddesi", *İA*, C.II, s. 405- 415.

⁴ Kırmızı renk Şamanizm inancından al/ateş/kızıl ruhun şerefine dikilen koruyucu ruh adına oluşturulan bayraklardan alındığı, yeşil rengin doğadan, ruhaniyetten ve İslami kutsallardan alındığı, sarı rengin ise Türk mitolojisi ve dünyevi zenginliklerde kullanılmasından alındığı ifade edilmektedir. Bkz. Soysal, a.g.m., s.219.

⁵ Bahaeddin Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Kültür Bakanlığı Yay., C.6, Ankara 1991, s. 233.

⁶ Kıvrıkoğlu, Hüseyin, *2000'li Yıllara Girerken Türk Ordusu*, Ankara Ticaret Odası ve TC. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999, s. 354-356.

⁷ Menkıbeye göre; Balkan ittifakına karşı yapılan bu muharebede şehit olan Türk askerlerinin kanlarının bir göl gibi toplanması sonucunda gökyüzündeki ay ve yıldızın bu göle yansımalarıyla Türk bayrağı motifi oluşmuştur Betül Turan, *Geçmişten Günümüze Kosova Tarihi ve Türk-Kosova İlişkileri*, Gnkur. ATASE Bşk.lığı Yay., Ankara, 2009, s. 17.

Minare ve Minberlere Bayrak Asma Geleneği'nin Vakıf ve Vakfiyeler Açısından Değerlendirilmesi

Sultan Abdülmecit'in son devirlerinde sekiz köşeli yıldız, beş köşeli olarak değiştirilerek bugün kullanılan bayrak oluşmuş, Sultan Abdülaziz ve II. Abdülhamit devirlerinde bayrağa geometrik orantılar dikkate alınarak şekil verilmiştir. Etimolojik olarak bayrak, Uygurca'daki “*badruk*” kelimesine dayanmaktadır. “Kaşgarlı Mahmut'dan bu kelimenin 11. yüzyılda *Bayrak* ve *Batruk* biçimlerinde ve aşağı yukarı bugünkü anlamda kullanıldığı öğrenilmektedir.”⁸

Bayrak kendisine bir anlam yüklenmeden sıradan bir nesne konumundadır. Ancak bir sembol olarak bakıldığında, temsil ettiği davaya, ülkeye göre ona bir takım anlamlar yüklenir, değer kazanır ve yüceleşir. “*Bu bayrağa sahip olan kişi veya halk kağan veya kağanlık olabilir, komutan olabilir; ancak devlet, ikbal ve rütbe sahibi onu elinde tuttukça ona saygı gösterilebilir*”⁹

Bayrak, dâima vatanla özdeşleştirilmiş bir kavram olarak karşımıza çıkar. Vatanın vatan olabilmesi, ona vatan denilebilmesi için de üzerinde yaşayan toplulukların uğruna mücadele ettiği, insanı insan yapan bazı değerleri ve o insanlar için önemli bazı kutsalları barındıran bir yer olması gerekir.

Vatan, bayrak ve devlet kavramları “*bu ümmet için yaşamın her katmanında kutsalın egemen olduğu bir toprak parçası gerçek vatan, sembolik anlamda kutsalı temsil eden bayrak ise gerçek bayrak ve nihayet kutsalın paralelinde şekillenen kurum ve kuruluşlardan oluşan devlet de gerçek devlettir. Bunlar için yapılacak fedakârlık ise Allah için yapılan fedakârlık anlamına gelmektedir*” şeklinde oldukça net ilişkilendirilmiştir.¹⁰

Memâlik-i Osmâni, Osmanlı Memleketi, ülkesi anlamında kullanılırken, 1789 Fransız Devriminin etkileriyle ortaya çıkan milliyetçilik akımlarıyla birlikte literatürde sıklıkla kullanılan bir terim olmakla birlikte, vakfiyelerde “Vatan” teriminin daha dar bir anlamda *maskat-ı re*’s insanların doğdukları yer anlamına kullanıldığı dikkati çeker.

Vakfiyelere bu açıdan bakıldığında, vatan sevgisinin insanın dini duyguları ile bağdaştırıldığı ve buna istinâden vâkıfların özellikle asıl vatan kabul ettikleri doğdukları yerlere bir vefa borcu olarak buralarda hayratlar inşa ettirdiklerine şahit olunur.

“*innema ya'miru mesâcidallah men âmene billâhi vel yevmil' ahir*” *câmi binâ etmeye hüsün görüb* “*ve hubbü'l vatan mine'l imân*” *vatan sevgisi imandandır fehvâsınca dâhi maskat-ı re'si olan salifü'z-zikir Gözne karyesinde olmasını müstahsin görmekle bundan akdem karye-i mezburede malıyla bir cami-i şerif ve civarında talim-i sıbyan-ı ehli iman için bir mekteb-i latif bina ve vakıf edüb,,*”¹¹

Vakfiyelerdeki İstilah ve Tabirler Açısından Bayrak ve Sancak

Vakfiyelerde bayrak veya sancak terimleri incelendiğinde mecâzi ve gerçek anlamda bazı kullanımları ile karşılaştırılır.

⁸ Fevzi Kurtoğlu, *Türk Bayrağı ve Ayyıldız*, TTK Yay., Ankara 1992, s. 3.

⁹ Ögel, a.g.e.,s.9.

¹⁰ Mustafa Küçük, Kutsal Üçlü: Vatan, Bayrak ve Devlet. <http://www.haberci28.com/tr/yazigor.aspx?yazid=87916/2/2014> .(erişim tarihi 10.04.2017).

¹¹ VGMA, 484:332/25. sırasında İstanbul'da “Veli Ağa bin Ali bin Abdullah Vakfı”na ait 1159

Yukarıdaki paragrafta da ifade edildiği gibi Allaha yapılan fedakârlık denince de İslam toplumlarında başlayan, Türkler ve özellikle Osmanlıda zirveye çıkan *vakıf kurumu* akla gelir. Sadece Allah'ın rızasını kazanmak için oluşturulan bu kurumlarda özellikle büyük padişahlar, tarafından kurulmuş vakıflara ait vakfiyelerde vatan, bayrak ve sancak terimlerine soyut anlamlar yüklendiği dikkati çeker.

Kurulan vakıfların anayasası hükmünde ve her biri hukuki bir belge olan vakfiyeler, kendi içinde belirli bir düzene göre kaleme alınmışlardır.¹² Vakfiyede *hamdele-salvele* olarak adlandırılan bölümlerde Peygambere salât ü selamla başlanır. Burada İslam peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v)den söz edilirken “*İslâm bayrağını dalgalandıran, inkâr sancaklarını parçalayan*” şeklinde ifadeler yer alır. Burada hak ve batılın mücadelesi *sancak* imgesiyle tanımlanır.

Bilindiği üzere İslam inancına ilişkin naslarda, kıyamet gününün yakıcı sıcağında Müslümanların Peygamberin sahip olduğu sancağın¹³ gölgesinde toplanılacağı ifade edilir. Vakfiyelerde peygambere ait olan bu sancağın çeşitli şekillerde tanımlandığına şahit olunur. Bu sancak aynı zamanda batıla karşı verilen hak mücadelesinin sembolü, onun dalgalandırılması da dinin yayılıp yükselmesi şeklinde yorumlanabilir. “...*makâm-ı mahmûdun sâhibi ve liva-i ma'kûdun sâhibi ve havz-ı mevrûdun sâkîsi ve hatîre-i şuhûdun mülâkîsidir salla'llâhu te'âlâ aleyhi ve selem...*”¹⁴ 937H./1530 M.

Yine başka bir vakfiyede “...*Selam, saygı ve duâ en temiz ve kudsî insan, iyiliği gösterip kötülükten uzaklaştıran, peygamberliğiyle dini tamamlayân, başkasına gerek olmayan ölçüyü koyan Muhammed'e ve onun nurlu ve nur saçan aile efrâdına ve islâm bayrağını dalgalandıran ve inkâr sancaklarını parçalayan arkadaşlarına olsun...*”¹⁵ denmiştir.

Vakfiyeler üzerinden devam edildiğinde, peygamber döneminde o günkü Müslüman toplumun sembolü olan bayrak ve sancakların olduğu ve bu sancağı taşıyan Eyüp Ensâri Hazretlerinden söz edildiği görülür. “...*Medine-i Hazreti Ebi Eyyub el-Ensârî radiye anhu Rabbihî'l-Bâri'de kâin sahabe-i kirâmdan Alemdar-ı Hazreti Rasulullah ve hâmil-i liva-i hazreti Habibullah olan Halid bin Zeyd radiyallahu...*”¹⁶ 1221 H/1806 M.

Günümüzde ise Eyüp Sultan Camii minberinin iki yanında asılı duran iki siyah sancağın bunu teyit eder şekilde sembolik bir durum olduğu söylenebilir.

¹² Nilgün Çevrimli, Haseki Hürrem Sultan'ın Kudüs Vakfiyesi Örneğinde Bir Vakfiye Analizi, Vakıf ve Toplum, Mayıs 2107, s.99-111.

¹³ “*livâü'l-hamd*” terimi İslâm literatüründe, kıyamet gününde hesabın başlamasından önce herkesin sıkıntıda bulunduğu bir sırada Hz. Muhammed'in müminlerin altında toplanacağı sancağını ifade eder. Bkz. Salih Sabri Yavuz, “*Livâü'l- Hamd*”DİA, C.27.s.200. 2003.

¹⁴ VGMA;581:76/85.

¹⁵ VGMA,988:51/23.

¹⁶ VGMA, 629:647/455.

Resim 1. Eyüp Sultan Cami Minberindeki siyah sancaklar.¹⁷

Başka bir bakış açısından ele alındığında; Gazi el-Hac Evranos bini İsa' nın 818 H.71415 M. tarihli vakfiyesinde, Peygamber aleyhis-selâm'ın “*vakıf kıyamet gününde mü'minin gölgesidir, sadaka rabbın gazabını söndürür*”¹⁸ ifadesinde ise Allah rızası için kurulan vakfın, mecâzi anlamda kıyamet gününde vâkıf için gölgesine sığınılacak bir bayrak ve onu Allah katında yüceltecek bir davranış olduğunu söylemek yanlış olmaz.

“*Sultan Murad bin Sultan Mehmed bin Sultan Bayazıd Han hazretleri, Allah onun mülk ve saltanatını muhalled/dâimi kılsın, herkes hakkında onun burhaniyetini/delillerini aşikâr buyursun, onunla İslâm sancağını yüce eylesin, düşmanlarını esâret ve inhizam/hezimet ile kahır etsin, onun saltanatının sancakları en yüce yerlerde dalgalsın...*”¹⁹846 H./1442 M.

Burada da vâkıfın yâni yeryüzünün halifesi olan vakıf kurucu padişahın peygamberle başlayan dinin sancaktarlığını devam ettirmesi ve yüceltmesi temennisinde bulunulur. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Vakfiyelerde geçen *dinin sancağı/şer'i şerifin sancağı* gibi söylemlerle İslam dininin getirdiği adalet, vicdan, merhamet, sadakat, hasenât, insaf gibi kavramların bu sancakta sembolleştirildiği görülür.

Yine Laleli Sultan Murad'ın vakfiyesinde “*vicdan ve adalet bayrağının yükselticisi zulüm sembollerinin yıkıcısı*” şeklinde geçer.²⁰

Vâkıfıyeler açısından olaya bakıldığında; vâkıfların vatan denilen toprak parçası üzerinde, *Müessesatı Hayriye* olarak nitelendirilen kurumlar arasında cami ve mescitler en çok inşa ettirdikleri yapılardır. Aynı zamanda bu eserler Osmanlı Devletinin dayandığı dini temellerin somut olarak birer ifadesi ve diğer bir tanımla padişahın, devletin gücünü hissettirdiği, adına hutbe okuttuğu yerlerdir. Bu anlayıştan hareketle bu kurumlarda devletin

¹⁷ <http://www.risalehaber.com/eyup-sultan-camiindeki-sancaklarin-sirri-69052h.htm> (erişim tarihi 14.03.2017).

¹⁸ VGMA,2108;72-73; VGMA, 2113/1/1 Arapça metin.

¹⁹ VGMA,2113:100/25.

* Söz edilen bu zulüm sembollerini dar anlamda maddeleştirmek gerekirse “haç” olarak da algılanması mümkündür.

²⁰ VGMA,642:1/1.

varlığını hissettiren, devleti temsil eden simgesel nesnelerin bulundurulması da oldukça doğal bir durumdur.

Asıl konumuz olan Balkanlarda camilere, minarelere, minberlere bayrak asılması geleneğinin alt kotlarında yukarıda sözü edilen birikimlerin yer aldığı ve yüzyıllardan süzülerek gelen bütün bu kültürel birikimlerin bir devamı olduğu söylenebilir. Bizzat orada yaşayanlara sorulduğunda; bu bayrakları asarak, değişik kökenden gelen insanlarla bir arada yaşamının getirdiği var olma, bir kökene ait olma, geçmişten güç alma psikolojisiyle, “biz de Osmanlıyız” onu temsil ediyoruz anlamında kendilerini ifade ettiklerini söylemişlerdir.

2014 yılında Saraybosna Fatih Cami'nin son cemaat yeri kemer girişlerinde, Mostar'da Koski Mehmet Paşa Cami, Poçitel Şişman İbrahim Paşa Cami minberlerinde bir yanda yeşil üzerine beyaz ay-yıldızlı Osmanlı bayrağı ile kırmızı üzerine beyaz ay-yıldızlı Türk bayrağının asıldığı bizzat gözlemlenmiştir.

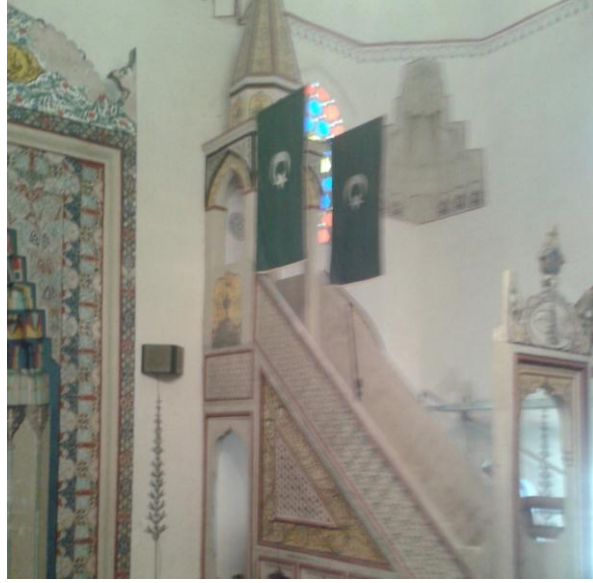

Resim 2.Saraybosna Fatih Cami (Nilgün Çevrimli 2014)

Resim 3. Poçitel-Şişman İbrahim Paşa Cami (Nilgün Çevrimli 2014)

Minare ve Minberlere Bayrak Asma Geleneği'nin Vakıf ve Vakfiyeler Açısından Değerlendirilmesi

Resim 4. Koski Mehmet Paşa Cami- Mostar (Nilgün Çevrimli 2014)

Resim 5.Üsküp İsa Bey Cami (2017 Mayıs)*

Resim 6.Üsküp İshak Bey Câmii (2017 Mayıs)

* Fotoğrafları çeken Sema Akın'a teşekkür ederim.

Ezan bayrağı/ sütre bayrağı

Bu simgesel nesnenin somutlaştırılarak camilere, minberlere asılması, minarelerde dalgalandırılması geleneğinin vakfiyelerde de yer aldığı ve bunun vakıflarca desteklendiği örneklerle rastlanmıştır.

Sakız'da Salih Paşa Vakfına ait 1130 H/1717 M tarihli vakfiyede "...*dâhil-i hısnâ/kale içinde vâki merhum Öküz Mehmed Paşa Camii şerifi minaresinde ezan bayrağı açan ve kapayan kimesneye hizmeti mukabelesinde vakf-ı merkumdan bir akçe vazife şart tayin eyledim ve zikr olunan bayrak köhne/eski olup tecdid iktiza /yenilenmesi gerektiğinde ettikde beher sene bi-yed-i mütevellî/mütevelli eliyle tecdid oluna ...*"²¹

Prizren'de "Mahmud Paşa bin Tahir Paşa Vakfı" na ait 21 Rebiü'l-ahir 1247H/1831 M tarihli vakfiyesinde "... *Prizren'de Mehmed Paşa Cami-i şerifi minare sütre bayrağı çıkaran alemdarlarına altmış kuruş...*"²² şeklindeki ifadelerden, o günün toplumunda minarelere bayrak asıldığı ve bununla görevli kişilerin olduğu, gerek görevli gerekse bayrak giderlerinin vakıflarca karşılandığı anlaşılmaktadır.

Balkanlar'da özellikle günümüzde hâla devam eden Ramazan ayı boyunca camilerde bayrak asılmasının oldukça eskilere dayandığını yine vakfiyelerden öğrenmekteyiz. Osman Paşa Vakfına ait 1141 H/1728 M tarihli vakfiyesinde Ramazan'da cami için alınacak ihtiyaçlar içinde bayrağın da bulunması dikkat çekmektedir.

"...*Rumeli Niş Kal'ası'nda "Osman Paşa Vakfı"na âid 1141 tarihli vakfiyenin "...câmî'-i mezbûrda leyâli-i Ramazân-ı Şerif'de ikâd için şem'î asel behâ yevmî on akçe vesâ'ir leyâli-i mubâreke'de dahî 'ikâd için rukan-ı zeyt behâ yevmî altı akçe ve şem'î rukan behâ yevmî dört akçe ve hasır behâ yevmî iki akçe ve kandil ve bayrak ve şam'danlara kalay behâ ve ta'miriye yevmî on akçe vazife...*"²³

Çoğunlukla Balkanlarda görülmesine rağmen, bunun Balkanlarla sınırlı olmadığı, tüm Osmanlı ve İslam coğrafyasında temeli olan bir geleneğin ürünü olduğu delilini kuvvetlendirecek diğer bir örnek; Halep'de "Leyla binti merhum Seyid Mehmet Çelebi Hamavizade Vakfına" ait.1216 H./1801 M tarihli vakfiyede karşımıza çıkar.

"... *vakf-ı merkum ile süknen ve iskânen intifa edecek ve gallesinden Şeyh Hilali Kadirinin Halifesi ümdetül ülemâi'l-kiram Şeyh İbrahim efendiye her ayda üç kuruş verecek şu şart ile ki bu zat şehri Ramazanda Camii Kebir-i Emevi de iki tarafında bayrak dikili olan mihrâbın yanında...*"²⁴

Yine camilerin yanı sıra bazı tekkelerde de bu yeşil bayrakların halen muhafaza edildiği anlaşılmaktadır.

²¹ VGMA,623:85/102.

²² VGMA,987:209/68.

²³ VGMA,625/3/1.

²⁴ VGMA, 581/353/353.

Minare ve Minberlere Bayrak Asma Geleneği'nin Vakıf ve Vakfiyeler Açısından Değerlendirilmesi

Resim 5 a-b. Blagay Tekkesi-Mostar (Nilgün Çevrimli 2014).

Balkanlarda sıklıkla rastlanan bu geleneğin ülkemizde de sınırlı da olsa bazı örneklerde yaşatıldığı anlaşılmaktadır.

Resim 7. Kahramanmaraş Ulu Cami Minberi

Yine araştırmalara göre Kahramanmaraş'ın tarihi Ulu Camisinin, 1920'de Maraş'ta Fransız işgalinde yaşanan bayrak olayı nedeniyle o tarihten beri Türkiye'de minberde sürekli Türk Bayrağı asılan tek cami olma özelliği taşıdığı öğrenilmiştir.²⁵

Yakın geçmişte 15 Temmuz'dan sonra toplumsal barışın yeniden tesisi amacıyla Yenikapı'da düzenlenen tarihi mitingde de Sultanahmet Cami minarelerinde Türk Bayrağı dalgalandırıldığı, yine şehit cenazesi kalkan bazı camilere asılan bayrakların minberde kalıcı hale getirildiği gözlenmiştir

²⁵ <http://www.haberalp.com/gundem/turkiyede-mimberinde-turk-bayragi-olan-tek-cami-h30923.html>.(erişim tarihi 20.03.2017)

Resim 8. Malatya-Ulu Cami²⁶

Bu geleneğe istinaden günümüzde cami inşaatlarının kubbe, minare inşasının bitimi aşamalarında da Türk bayrağının zaman zaman bu yapılarda dalgalandırıldığına da şahit olunmaktadır.

Resim 9.Cami Kubbesi İnşaatı Ankara (Orhan Kaymak 2017)

²⁶ <http://www.hurriyet.com.tr/caminin-icine-turk-bayragi-asilir-mi-11108483> (erişim tarihi 28.03.2017)

Minare ve Minberlere Bayrak Asma Geleneği'nin Vakıf ve Vakfiyeler Açısından Değerlendirilmesi

Resim 10. Çamlıca Cami ²⁷

Resim 11a-b.Sultanahmet Camisi ²⁸ 2016

SONUÇ

Bir toplumun maddi manevi değerlerini sembolleştiren bayrağın, belirli mekânlara asılmasının alt okumalarında, o milletin kültürel değerlerini, varoluş gayelerini unutmamak, zaman zaman bu idealleri canlı tutarak halen varlığını kanıtlamak olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde ülkemiz sınırları içerisinde neredeyse yok olan bu gelenek daha çok *evlâd-ı fâtihân* olarak dillendirilen Rumeli coğrafyasında halen yaşatılmaktadır. Bizdeki anavatan rehabetinin yanı sıra, belki de çok dilli dinli bir kültürde yaşamış olmanın verdiği azınlık psikolojisi ve kendini bir kökene ait hissetmenin ihtiyacının verdiği bir dinamizm sonucunda bu geleneğin hala oralarda yaşatıldığı düşünülebilir.

²⁷<http://www.internethaber.com/camlica-camisi-insaati-ne-durumda-neden-bayrak-cekildi-foto-galerisi-1711443.htm> (erişim tarihi 1.04.2017)

²⁸ Cumhurbaşkanlığı himayesinde, İstanbul Valiliği ve Büyükşehir Belediyesi desteğiyle Yenikapı Miting Alanı'nda düzenlenen "Demokrasi ve Şehitler Mitingi" boyunca Cumhurbaşkanlığı Halkla İlişkiler Başkanlığı personeline Sultanahmet Camisinin minarelerinde Türk bayrağı dalgalandırıldı. http://www.haber10.com/fotogaleri/guncel/sultanahmet_camii_minarelerinde_turkiye_bayragi-646853.(erişim tarihi 16.03.2017).

TİDSAD

Zaman zaman günümüzde de tartışmalara neden olan camilere bayrak asılması konusu ele alındığında, aslında kökeni eskilere uzanan bir Türk- İslâm geleneğine dayandığı anlaşılmaktadır.

Günümüzde Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları dışında olan, uzun yıllar Osmanlı egemenliğinde kalmış özellikle Balkanlar ve adalarda kurulan bazı vakıflara ait vakfiyelerde **ezan bayrağı** veya **sütire bayrağı** terimleriyle adlandırılan şekli ve rengi konusunda herhangi bir açıklama bulunmayan bu bayrakların minare, minber, mihrabın iki yanına konduğu, bayrak ücreti ve bayrakları minarelere taşımakla görevli **bayraktarlara** ücret ödendiği ve bunun da vâkıflarca karşılandığı öğrenilmiştir.

Milletimizin temel değerlerinden olan vatan sevgisiyle bütünleştirilen, var olma bilincinin sembolü olan bayrak en önemli kutsallarımızdan biridir. Kültürümüzde var olan ülkemizde kaybolmaya yüz tutan, değişik zaman ve olaylar karşısında canlandırılan bir geleneğin kendi mecrası dışına çıkarılmadan samimiyetle yaşatılması bizi biz yapan değerler olan vatan, millet, inanç üçlüsünün bir sembolü olan bayrağımızın dini yapılarda yer alması kadar onur verici bir şeyin olamayacağı açıktır.

KAYNAKLAR

1-Arsiv Kaynakları

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

VGMA;581:76/85.

VGMA, 581/353/353.

VGMA,623:85/102,

VGMA,625/3/1.

VGMA, 626/2: 602/645.

VGMA, 629:647/455

VGMA,642:1/1,

VGMA,987:209/68.

VGMA,988:51/23

VGMA,2108.

VGMA,2113:100/25

2-Makale ve Kitaplar

Avşar, Lâle İskenderzâde., “Dede Korkut Hikayelerinin Türk Plastik Sanatlara Yansıması”,319-340. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.17,s..319-340.

Çevrimli, Nilgün., “Haseki Hürrem Sultan’ın Kudüs Vakfiyesi Örneğinde Bir Vakfiye Analizi”,*Vakıf ve Toplum*,Mayıs 2107, s.Ankara, 99-111.

Soysal, Mahmut Enes., “Tarihsel Süreçte Bayrak ve Sancaklarımız, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.42, Erzurum 2010, s.209-239.

Minare ve Minberlere Bayrak Asma Geleneği'nin Vakıf ve Vakfiyeler Açısından Değerlendirilmesi

Keskin, Alev ve Sayın. Betül., “Geçmişten Günümüze Türklerde Bayrak, Sancak ve Fors”, *Silahlı Kuvvetler Dergisi*, S.415, Ocak 2013, s. 98-103.

Köprülü, Fuat., “Bayrak Maddesi”, *İslam Ansiklopedisi*, C.II, Millî Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul 1974.

Kurtoğlu, Fevzi., *Türk Bayrağı ve Ayyıldız*, TTK Yay., Ankara 1992.

Ögel, Bahaeddin., *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Kültür Bakanlığı Yay., C.6, Ankara 1991.

Kıvrıkoğlu, Hüseyin., *2000'li Yıllara Girerken Türk Ordusu*, Ankara Ticaret Odası ve TC. Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1999.

Turan, Betül., *Geçmişten Günümüze Kosova Tarihi ve Türk-Kosova İlişkileri*, Gnkur. ATASE Bşk.lığı Yay., Ankara, 2009.

Yaşaroğlu, Kamil, “Livâül- Hamd” *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, C.27.s.200. 2003.

3-İnternet Kaynakları

Mustafa Küçük, Kutsal Üçlü: Vatan, Bayrak ve Devlet.
<http://www.haberci28.com/tr/yazigor.aspx?yazid=87916/2/2014> (erişim tarihi 10.04.2017).

<http://www.risalehaber.com/eyup-sultan-camiindeki-sancaklarin-sirri-69052h.htm> (erişim tarihi 14.03.2017).

<http://www.haberalp.com/gundem/turkiyede-mimberinde-turk-bayragi-olan-tek-cami-h30923.html>.(erişim tarihi 20.03.2017)

<http://www.hurriyet.com.tr/caminin-icine-turk-bayragi-asilir-mi-11108483> (erişim tarihi 28.03.2017)

<http://www.internethaber.com/camlıca-camisi-insaati-ne-durumda-neden-bayrak-cekildi-foto-galerisi-1711443.htm> (erişim tarihi 1.04.2017)

http://www.haber10.com/fotogaleri/guncel/sultanahmet_camii_minarelerinde_turkiye_bayragi-646853.(erişim tarihi 16.03.2017).